

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

ยางพารา เป็นพืชเศรษฐกิจที่มีความสัมพันธ์ต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ในปัจจุบันเป็นอย่างมาก นับตั้งแต่เป็นส่วนประกอบในเสื้อผ้าอาภรณ์ที่สวมใส่ ส่วนประกอบในเครื่องประดับตกแต่งของร่างกาย ตลอดจนอุปกรณ์เครื่องใช้ต่าง ๆ ทั้งในครัวเรือนและสำนักงาน ยางพาราที่เคลื่อนไหวไปมาเพื่อการเดินทางสู่จุดหมายก็ต้องอาศัยผลผลิตจากยางพารา

ในปี 2535 ประเทศไทยเป็นประเทศที่ผลิตยางธรรมชาติได้มากเป็นอันดับหนึ่งของโลก ต่อเนื่องมาจากปี 2534 โดยผลผลิตส่วนใหญ่ ร้อยละ 90 มาจากภาคใต้ ที่เหลืออีกร้อยละ 10 มาจากภาคตะวันออก สาเหตุที่ผลผลิตมีปริมาณที่สูงขึ้นเนื่องมาจากต้นยางพันธุ์เก่าได้รับการปลูกแทนด้วยยางพันธุ์ดีมากขึ้น และการที่ได้มีการขยายพื้นที่ปลูกใหม่ออกไปเรื่อย ๆ ทุกปีทำให้ปริมาณการผลิตยางธรรมชาติของไทยเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว แต่ปัญหาด้านราคายางก็เกิดขึ้นตลอดมา

การแก้ปัญหาราคายางตกต่ำของรัฐบาล ไม่ได้ผลเป็นที่น่าพอใจ ตัวอย่างเช่นการใช้นโยบายประกันราคาของการรับซื้อยาง พบว่าลักษณะการประกอบกิจการสวนยางพาราของเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรขนาดเล็ก เช่น ในเขตอำเภอปะเหลียน มีเกษตรกรที่ทำสวนยางทั้งหมด ในปี 2529 เท่ากับ 5,966 ครัวเรือน แบ่งเป็นครัวเรือนที่ถือครองพื้นที่สวนยางไม่เกิน 16 ไร่ เท่ากับ 3,318 ครัวเรือน และครัวเรือนที่มีสวนยางเกิน 50 ไร่ ขึ้นไป เท่ากับ 552

ครัวเรือน¹ ดังนั้นปริมาณของแผ่นที่ผลิตได้แต่ละวันจะมีจำนวนไม่มากเพียงพอที่จะคุ้มทุนกับการขนส่งไปขายที่ตลาดกลางในจังหวัดซึ่งรับซื้อในราคาประกัน จึงนำเอาของแผ่นขายให้กับพ่อค้าคนกลางที่มารับซื้ออีกทอดหนึ่งในระดับราคาต่ำกว่าราคาประกัน เพราะฉะนั้นนโยบายนี้จึงส่งผลทำให้เกิดประโยชน์กับเกษตรกรขนาดใหญ่ และพ่อค้าคนกลางตลอดจนเจ้าของโรงงานอุตสาหกรรมของต่างๆ เท่านั้น

แนวทางในการหาทางออกของปัญหาในด้านราคาของทางหนึ่งก็คือ การพัฒนาโครงสร้างตลาดภายในของประเทศเอง เพื่อลดการพึ่งพิงระบบเศรษฐกิจของชาวไร่กับอุปสงค์ในตลาดโลกแต่เพียงอย่างเดียว การพัฒนาตลาดภายในดังกล่าวในที่นี้หมายถึงการทำให้เกิดอุปสงค์ต่อของธรรมชาติภายในประเทศของเราเองให้มากขึ้นโดยส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับชาวไร่ให้มากขึ้น อันจะทำให้มีการใช้น้ำยางที่ผลิตได้เองมาแปรรูปเป็นสินค้าอุตสาหกรรมต่างๆทำให้เกิดมูลค่าเพิ่มในผลผลิตจากชาวไร่ (value added) ในปี 2536 จังหวัดศรีสะเกษมีโรงงานอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับชาวไร่ทั้งสิ้น 44 โรงเท่านั้น ซึ่งทำให้มีความต้องการของธรรมชาติในสัดส่วนที่น้อยกว่าปริมาณของธรรมชาติที่เกษตรกรผลิตได้ การค้าของธรรมชาติของเกษตรกรจึงยังต้องพึ่งตลาดจากภายนอกจังหวัด และต่อเนื่องไปสู่ตลาดการส่งออก ดังนั้นราคาของธรรมชาติจึงมีการเคลื่อนไหวขึ้นลงตามตลาดโลกอยู่เสมอ

การส่งเสริมให้มีการลงทุนในอุตสาหกรรมของชาวไร่มากขึ้น จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาของราคาของโดยช่วยพุงราคาของมิให้ตกต่ำลงไปมากกว่าที่เป็นอยู่ และยังเป็นไปตามนโยบายการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค ซึ่งปรากฏอยู่ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 ที่กล่าวว่า "แม้ว่าการผลิตภาคเกษตรกรรมมีการกระจายชนิดของสินค้ามากกว่า 400 ชนิด แต่ก็ยังมีขนาดเล็กจึงยังไม่สนับสนุนการส่งออกเท่าที่ควร.....แต่อย่างไรก็ตามโอกาสการพัฒนาการเกษตรโดยเฉพาะสินค้าเกษตรที่มีมูลค่าเพิ่มสูง จะสามารถช่วยสนับสนุนการขยายตัวของ

¹ นโยบายของชาวไร่จังหวัดศรีสะเกษ ปี 2533-2534, สำนักงานเกษตรจังหวัดศรีสะเกษ, หน้า 11

เศรษฐกิจโดยรวม ในระยะของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7² อีกทั้งยังปรากฏอยู่ในเป้าหมาย การพัฒนาการเกษตร และเป้าหมายการพัฒนาอุตสาหกรรมของแผนพัฒนาฯ นี้ด้วย กล่าวคือ

"เป้าหมายการพัฒนาการเกษตร : การที่เศรษฐกิจส่วนรวมของประเทศจะสามารถ ขยายตัวโดยต่อเนื่องในระดับร้อยละ 8.2 ต่อปีนั้น ภาคเกษตรจะต้องขยายตัวให้ได้ระดับเฉลี่ย ร้อยละ 3.4 โดยจำเป็นต้องมีเงื่อนไขที่ภาคเกษตรกรรมจะต้องปรับโครงสร้างการผลิตให้ สอดคล้องกับความต้องการของตลาด และการพัฒนาอุตสาหกรรมการแปรรูปสินค้าเกษตร รวมทั้ง การยกระดับการใช้เทคโนโลยีการเกษตรมาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตให้สูงขึ้นด้วย"³

เป้าหมายการพัฒนาอุตสาหกรรม : กำหนดอุตสาหกรรมเป้าหมาย 6 สาขา คือ อุตสาหกรรมการเกษตร อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม อุตสาหกรรมงานโลหะ อุตสาหกรรม อิเล็กทรอนิกส์ อุตสาหกรรมปิโตรเคมี และอุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้า เป็นเป้าหมาย อุตสาหกรรมหลักในการพัฒนา"⁴ ซึ่งจะเห็นว่าอุตสาหกรรมการเกษตรก็เป็นอุตสาหกรรม หนึ่งเป้าหมายทั้ง 6 สาขา โดยอุตสาหกรรมยางพาราก็จัดเป็นอุตสาหกรรมการเกษตรชนิด หนึ่งที่อยู่ในนโยบายที่จะได้รับการพัฒนาด้วย

² แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 พ.ศ. 2535-2539, หน้า 41

³ เล่มเดียวกัน, หน้า 41-42

⁴ เล่มเดียวกัน, หน้า 52

ตารางที่ 1-1

อุตสาหกรรมทางธรรมชาติของไทย ปี 2531-2534

หน่วย: ตัน

ชนิด	ปี 2531	ปี 2532	ปี 2533	ปี 2534
ยางรถยนต์ชนิดต่าง ๆ ยางล้อเครื่องบิน	20,559	32,348	38,411	42,069
ถุงมือยาง	11,813	11,825	14,008	15,342
ยางรัดของ	4,612	10,063	11,378	11,544
รองเท้า	5,693	6,147	7,504	7,620
ยางรถจักรยาน ยางรถจักรยานยนต์	3,673	4,737	6,567	6,437
ยางยึด	2,256	4,028	4,756	5,469
อะไหล่รถยนต์	2,283	2,318	3,315	3,436
อื่น ๆ	6,450	6,135	13,192	11,191
รวม	57,339	77,661	99,131	103,108

ที่มา: หนังสือเป้าหมายการผลิตสินค้าเกษตรกรรมที่สำคัญ ปี 2536/2537

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

จากตารางที่ 1-1 เราพบว่าปริมาณยางที่ผลิตได้และถูกใช้ในประเศปี 2534 จำนวน 103,108 ตัน จะนำไปใช้ในอุตสาหกรรมยางรถยนต์ และยางล้อเครื่องบินมากที่สุด โดยเป็นจำนวนเท่ากับ 42,069 ตัน รองลงมาได้แก่ อุตสาหกรรมถุงมือยาง 15,342 ตัน (รายละเอียดดังตารางที่ 1-1) ซึ่งสัดส่วนของปริมาณยางที่ถูกใช้ภายในประเศมีเพียง 10 % นับว่ายังต่ำอยู่มาก จึงควรที่จะหันมาให้ความสนใจที่จะส่งเสริมให้มีการขยายตัวของอุตสาหกรรมยางของไทยให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งจะทำได้ผ่านการส่งออกไปยังต่างประเทศได้มากขึ้นถ้าสามารถทำให้การส่งเสริมสนับสนุนอุตสาหกรรมยางพาราสามารถลดต้นทุนการผลิตได้ และนอกจากนั้นก็จะมีผลย้อนหลัง (Backward Linkage) ไปสู่เกษตรกรชาวสวนยางอีกด้วย ทั้งนี้เป็นการทำให้ตลาดอุตสาหกรรมยางมีการแข่งขันกันมากขึ้น

จากภาพรวม ของอุตสาหกรรมยางในระดับประเทศที่พอจะให้ความเข้าใจอุตสาหกรรมยาง ในด้านที่ยังสามารถขยายการผลิตและปรับปรุงประสิทธิภาพที่ดีขึ้น ตลอดจนแสดงให้เห็นถึงลักษณะการใช้ยางธรรมชาติของโรงงานอุตสาหกรรมยางต่าง ๆ ภายในประเทศดังกล่าวแล้ว การวิเคราะห์ในงานวิจัยนี้มีขอบเขตภายในจังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งปลูกยางพาราเป็นพืชเศรษฐกิจหลักและในด้านอุตสาหกรรมยางของจังหวัดจะพบว่าในปี 2536 จังหวัดศรีสะเกษมีโรงงานอุตสาหกรรมยางทั้งสิ้น 44 โรงงาน ดังแสดงในตารางที่ 1-2

ตารางที่ 1-2

จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมสาขาพาราประเภทต่าง ๆ จังหวัดตรัง ปี 2536

อำเภอ	ประเภทกิจการ	จำนวน โรงงาน	เงินทุน (บาท)	คนงาน		
				ชาย	หญิง	รวม
เมือง	1. โรงงานหีบน้ำมันจาก เมล็ดสาขพารา สกัด น้ำมันปาล์ม	3	45,850,000	25	46	71
	2. แปรรูปไม้สาขพารา	12	61,603,325	191	157	348
	3. โรงงานแผ่นรมควีน น้ำ สาขชั้น สาขเครฟ และสาขแท่ง	12	818,442,387	1,137	1,468	2,605
กันตัง	1. โรงงานแผ่นอบแห้ง	1	4,000,000	13	20	33
	2. ทำน้ำสาขชั้น สาข แผ่นจากเศษสาข	1	40,000,000	16	30	46
	3. โรงงานรัดซอง	1	78,600,000	20	250	270
ย่านตาขาว	1. แปรรูปไม้สาขพารา	6	128,367,625	449	921	1,370
	2. ทำน้ำสาขชั้น	1	43,000,000	30	30	60
ปะเหลียน	1. ผลิตน้ำสาขชั้น สาข เครฟ	1	17,000,000	8	10	18

(ตารางที่ 1-2 ต่อ)

อำเภอ	ประเภทกิจการ	จำนวน โรงงาน	เงินทุน (บาท)	คนงาน		
				ชาย	หญิง	รวม
กิ่งอ. รัชฎา	1.แปรรูปไม้ยางพารา	1	430,000	8	9	17
หัวซอ	1.แปรรูปไม้ยางพารา	2	1,769,000	19	20	39
	2.ยางแผ่นรมควัน น้ำ ยางชั้น	3	70,535,000	119	74	193
สีเกา	1.ผลิตน้ำยางชั้น ยาง เครฟ	2	80,900,000	74	29	103
รวม	ทั้งหมด	46	1,390,497,337	2,109	3,064	5,173

ที่มา: ทำเนียบโรงงาน 2537 สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดตรัง

จากตารางที่ 1-2 จะพบว่าโรงงานอุตสาหกรรมยางของจังหวัดส่วนใหญ่เป็น
อุตสาหกรรมขนาดเล็กใช้แรงงานประมาณ 50-100 คนต่อโรงเท่านั้น มีเพียงโรงงานยางรัดของ
ที่ใช้แรงงานมากที่สุดถึง 270 คนต่อโรง และเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมทั้ง
หมดของจังหวัดนั้นมีอยู่จำนวน 371 โรงงาน คิดเป็นจำนวนเงินทุนทั้งหมด 3,260 ล้านบาทบาท
และมีการจ้างงานทั้งหมด 13,238 คน จะพบว่าสัดส่วนของจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมยางพ
าราคือจำนวนโรงงานทั้งหมดของจังหวัดคิดเป็น 12.40 % แต่ถ้าพิจารณาในด้านเงินทุนแล้วจะพบ
ว่าสัดส่วนของเงินทุนอุตสาหกรรมยางพาราคือประมาณเงินทุนอุตสาหกรรมทั้งหมดของจังหวัด คิด
เป็นจำนวนถึง 42.65 % และการจ้างงานคิดเป็น 39.08 % ของการจ้างงานจากโรงงานอุตสาหกรรม
ทั้งหมดของจังหวัด นับได้ว่าอุตสาหกรรมยางพารามีความสำคัญหรือมีบทบาทที่เด่นชัดต่อ
เศรษฐกิจของจังหวัดตรัง

ในการลงทุนอุตสาหกรรมยางพาราในปัจจุบันนั้น นักลงทุนส่วนใหญ่จะประสบกับปัญหาในการประกอบการ ยกตัวอย่างเช่น ปัญหาจากสาธารณสุขโลกยังไม่ดีพอ ได้แก่ ไฟฟ้าดับ บริการของโทรศัพท์ ประปา ที่ยังไม่ให้บริการได้ไม่ทั่วถึง การคมนาคมที่ยังไม่สะดวกตลอดจนขาดแคลนแรงงานระดับที่มีความรู้ที่พอ วัตถุดิบสารเคมีที่ใช้ในการผลิตมีต้นทุนสูง และตลาดที่จะระบายสินค้าออกซึ่งปัจจุบันยังไม่มีการจัดการที่เป็นระบบ อีกทั้งรัฐบาลเองก็ยังสนใจที่จะพัฒนาหรือส่งเสริมในอุตสาหกรรมยางพาราค่อนข้างน้อย โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาระดับหน่วยการผลิต (เทคนิคและประสิทธิภาพการผลิต) จะมีบ้างก็ในลักษณะของนโยบายรวม ๆ ที่ส่งเสริมต่อการลงทุนในรูปของเขตส่งเสริมการลงทุนเขต 3

ดังนั้น การส่งเสริมให้การลงทุนในอุตสาหกรรมยางพารามีความเป็นจริงมากขึ้นนั้น จะต้องเข้าใจในพฤติกรรมการผลิตของอุตสาหกรรมยางพาราโดยทราบถึงปัจจัยการผลิต กระบวนการผลิต ตลาดที่จะระบายสินค้าออก ภาวะการแข่งขัน การรวมตัวของกลุ่มผู้ผลิตและผู้ซื้อ ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่ประสบอยู่ของนักลงทุนเพื่อจะได้นำมากำหนดเป็นนโยบายที่จะส่งเสริมให้เกิดการลงทุนในอุตสาหกรรมยางพาราเพิ่มมากขึ้น

ปัญหาของการส่งเสริมอุตสาหกรรมยางพาราที่มีความสำคัญอีกปัญหาหนึ่งก็คือ ความขัดแย้งของภาคการผลิตระหว่างภาคเกษตร และภาคอุตสาหกรรมในส่วนองแรงงาน โดยปัจจุบันการขาดแคลนแรงงานที่จะใช้ทำการกรีดยางในส่วนยางเริ่มทวีความรุนแรงมากขึ้นทั้งนี้เป็นเพราะอัตราผลตอบแทนของค่าจ้างขั้นต่ำในภาคอุตสาหกรรม และการก่อสร้างมีการจ้างของผลตอบแทนที่ดีกว่าทั้งในรูปที่เป็นตัวเงิน และในรูปของสวัสดิการ จึงทำให้แรงงานในภาคเกษตรเริ่มละทิ้งงานเดิมและหลั่งไหลเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมเป็นแรงงานในโรงงาน หรือเป็นแรงงานรับจ้างการก่อสร้าง ดังนั้นการที่จะส่งเสริมให้มีการลงทุนในอุตสาหกรรมยางมากขึ้นนั้นจึงต้องคำนึงถึงปัญหาด้านแรงงาน สัดส่วนของกำลังแรงงานทั้งสองภาคการผลิตให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมและเพียงพอต่อการผลิตทั้งสองด้าน

งานวิจัยชิ้นนี้จึงมุ่งที่จะศึกษาถึง ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการผลิตกับผลผลิตของอุตสาหกรรมยางพาราในจังหวัดศรีสะเกษ เพื่อจะหาว่าตัวแปรต่างๆในกระบวนการผลิตของอุตสาหกรรมจะมีอิทธิพลหรือความยืดหยุ่นต่อผลผลิตในอุตสาหกรรมนั้น ๆ มากน้อยต่างกันเพียงใด ตลอดจนปัญหาแรงงานที่เริ่มจะขาดแคลนในส่วนยาง อันจะส่งผลเชื่อมโยงไปสู่ปัญหาของภาคอุตสาหกรรม โดยทำให้ผลผลิตทางการเกษตร ซึ่งจะเป็วัตถุดิบสำหรับป้อนโรงงานอุตสาหกรรมขาดแคลนตามไปด้วย การวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการที่จะส่งเสริมอุตสาหกรรมยางพารา ได้ถูกต้องและมีทิศทางที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น จะช่วยให้นักลงทุนอุตสาหกรรมยางพาราสามารถแข่งขันกับประเทศคู่แข่งได้ เพื่อส่งผลดีต่อเกษตรกรชาวสวนยางของประเทศไทยได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อให้การวิเคราะห์งานวิจัยนี้มีระบบเป็นขั้นตอน เพื่อสะดวกต่อการศึกษา และเข้าใจ จึงได้แยกวัตถุประสงค์ของการศึกษาออกเป็น 5 ข้อ ดังต่อไปนี้

1. ต้องการศึกษาดังโครงสร้างของอุตสาหกรรมยางพารา
2. วิเคราะห์ปัจจัยการผลิตของอุตสาหกรรมยางพารา เพื่อจะดูว่าปัจจัยการผลิตตัวใดที่มีอิทธิพลหรือความสำคัญต่อการผลิตของอุตสาหกรรมยางพารา โดยพิจารณาจากฟังก์ชันต้นทุนการผลิตของอุตสาหกรรมยางธรรมชาติ และอุตสาหกรรมแปรรูปไม้ยาง
3. วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของการทดแทนกัน ระหว่างปัจจัยการผลิตแต่ละตัว รวมทั้งความสัมพันธ์ของปัจจัยการผลิตต่อราคาของปัจจัยชนิดนั้น ๆ และต่อราคาของปัจจัยชนิดอื่น
4. เพื่อศึกษาถึงการเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างแรงงานในอุตสาหกรรมกับแรงงานในส่วนยางพารา โดยพิจารณาว่าแรงงานรับจ้างในส่วนยางพาราจะมีความสัมพันธ์ต่อความแตกต่างของรายได้ที่คาดการณ์ว่าจะได้รับระหว่างภาคอุตสาหกรรมกับค่าจ้างในส่วนยางเท่าใด
5. ทำการวิเคราะห์หาปัจจัยหลักที่มีผลต่อการอพยพออกและปัจจัยดึงดูดที่ทำให้ยังคงอาศัยเดิมอยู่ของแรงงานรับจ้างในส่วนยางพารา

ขอบเขตของการศึกษา

งานวิจัยนี้จะศึกษาเฉพาะโรงงานอุตสาหกรรมยางพาราในขอบเขตของอุตสาหกรรมในจังหวัดตรัง โดยจะทำการศึกษาเฉพาะโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปผลิตภัณฑ์ยางเบื้องต้นอันได้แก่ โรงงานอุตสาหกรรมน้ำยางข้น โรงงานยางแผ่นรมควัน และโรงงานแปรรูปไม้ยางพารา

การศึกษาทางด้านแรงงานจะอยู่ในขอบเขตของโรงงานอุตสาหกรรมที่ทำการศึกษาคือ จะพิจารณาเฉพาะแรงงานที่มีตำแหน่งหน้าที่ต่ำกว่าระดับช่างเทคนิคลงไป เพื่อศึกษาในส่วนของ การพิจารณาว่าแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมยางพารา เป็นแรงงานที่มาจากกลุ่มเดียวกับแรงงานรับจ้างกรีดยางในส่วนยางหรือไม่ ส่วนการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยดึงดูด และปัจจัยผลักของแรงงานรับจ้าง นั้นจะทำการสุ่มตัวอย่างจำนวน 500 ตัวอย่าง จากส่วนยางพาราในทุกอำเภอของจังหวัดตรัง

สมมติฐานในการวิจัย

1. ปัจจัยการผลิตแต่ละตัวจะมีนัยสำคัญต่อผลผลิตที่ไม่เท่ากัน การประกอบการที่มีประสิทธิภาพจึงต้องคำนึงถึงปัจจัยที่มีนัยสำคัญมาก
2. ความยืดหยุ่นของปัจจัยแรงงานต่อราคาของปัจจัยแรงงานมีค่ามากกว่าของปัจจัยทุน และปัจจัยพลังงาน ทำให้การควบคุมต้นทุนการผลิตสามารถกระทำผ่านปัจจัยแรงงานได้ดีกว่าปัจจัยทุนและปัจจัยพลังงาน
3. ปัจจัยแรงงานมีนัยสำคัญต่อการเป็นปัจจัยการผลิตสูงมาก
4. แรงงานในอุตสาหกรรมยางพาราในจังหวัดศรีสะเกษส่วนใหญ่จะโยกย้ายมาจากแรงงานรับจ้างในสวนยางพารา
5. ปัจจัยทางด้านราคาได้จะเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญที่สุดต่อการอพยพออกจากแรงงานรับจ้างในสวนยางพารา

วิธีดำเนินการศึกษา

จากการศึกษาของงานวิจัยเพื่อที่จะนำไปสู่บทสรุปและข้อเสนอแนะในอันที่จะทำให้ทั้งภาคเกษตรสวนยางและภาคอุตสาหกรรมยางพารามีความประสานสอดคล้องกัน การดำเนินการศึกษาดังนี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ ๆ กล่าวคือ

1. การวิเคราะห์ในส่วนของอุตสาหกรรม
การวิเคราะห์ในส่วนนี้จะใช้แบบจำลองต้นทุน (Cost Function) ในรูปของ Translog Cost Function เพื่อมุ่งจะตอบคำถามที่ว่าปัจจัยการผลิตตัวใดที่มีอิทธิพลหรือมีความสำคัญต่อการผลิตในอุตสาหกรรมยางพารามากที่สุด ซึ่งปัจจัยดังกล่าวจะมีผลต่อการควบคุมต้นทุนการผลิตให้ต่ำสุด (Cost Minimize) เมื่อราคาของปัจจัยเปลี่ยนแปลงไป (รายละเอียดอยู่ในบทที่ 2)

2. การวิเคราะห์ในส่วนของการโยกย้ายแรงงานในส่วนช่างพารา

ในส่วนนี้จะเป็นการวิเคราะห์หาความยืดหยุ่นของแรงงานรับจ้างกรีดยางที่มีต่อความแตกต่างของรายได้ที่คาดว่าจะได้รับระหว่างภาคอุตสาหกรรมและภาคช่างพารา โดยอาศัยทฤษฎีและแนวความคิดของ Michal P. Todaro ซึ่งจากผลที่ได้นี้จะทำให้เราทราบว่าความแตกต่างของอัตราค่าจ้างระหว่างภาคอุตสาหกรรมกับภาคช่างพารา ประกอบกับการเพิ่มระดับของการจ้างงานในภาคอุตสาหกรรมนั้น จะมีผลต่อการอพยพโยกย้ายงานของแรงงานรับจ้างในส่วนช่างพาราน้อยเพียงใด

จากการวิเคราะห์ใน 2 ส่วนนี้ จะทำให้นำไปสู่ข้อสรุปที่ว่าปัจจัยการผลิตตัวใดมีอิทธิพลหรือความสำคัญต่อการผลิตในอุตสาหกรรมช่างพารา และจะได้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมอุตสาหกรรมช่างพารา อีกทั้งจะเชื่อมโยงไปสู่ปัจจัยแรงงานซึ่งมีความสำคัญต่อการผลิตทั้งในด้านเกษตรและอุตสาหกรรม เพื่อหาข้อเสนอแนะที่จะช่วยลดความรุนแรงของการแย่งแรงงานระหว่าง 2 ภาคนี้ให้บรรเทาลง โดยมุ่งพัฒนาเกษตรกรรมส่วนช่างให้ก้าวหน้าไปพร้อม ๆ กับการส่งเสริมอุตสาหกรรมช่างให้เจริญขึ้นด้วย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการศึกษา จะทำให้ทราบถึงลักษณะโครงสร้างของอุตสาหกรรมช่างพาราในจังหวัดตรัง ในด้านความสำคัญต่อเศรษฐกิจ และปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลหรือผลกระทบต่อการผลิตของอุตสาหกรรมช่างพารา ตลอดจนทราบถึงพฤติกรรมของการเคลื่อนย้ายแรงงานในส่วนช่างพารา เพื่อป้องกันปัญหาการขาดแคลนแรงงานกรีดยาง อันจะทำให้เป็นประโยชน์ต่อรัฐบาลในการที่จะนำไปใช้กำหนดนโยบายในการส่งเสริมอุตสาหกรรมช่างพารา และกำหนดทิศทางการพัฒนาช่างพาราให้สอดคล้องและถูกต้องตามความเป็นจริง อีกทั้งเป็นการปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจโลกที่ซับซ้อนมากยิ่งขึ้น

วรรณกรรมปริทัศน์

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องประสิทธิภาพของการผลิตอุตสาหกรรมยางพารามีน้อยมากส่วนใหญ่มักจะเป็นการหาประสิทธิภาพการผลิตของอุตสาหกรรมอื่นๆ ซึ่งมีอยู่ค่อนข้างมาก แต่งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับยางพาราที่พบมักจะเป็นงานวิจัยทางด้านการเกษตร และโครงสร้างการตลาดของยางพารา ยกตัวอย่างเช่น งานของ ชูพา เลชะกุล⁵ ศึกษาเรื่อง "การผลิตและการค้ายางพาราของประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ. 2512-2516 พบว่าการผลิตและการค้ายางพาราของประเทศไทยยังล้าหลังประเทศเพื่อนบ้านมาก เช่น มาเลเซีย อินโดนีเซีย และเจ้าของสวนยางได้รับผลตอบแทนในอัตราค่อนข้างต่ำ โดยอัตราผลตอบแทนนี้จะสูงขึ้นได้ถ้าเจ้าของสวนยางได้ปรับปรุงวิธีการผลิตและพัฒนาสวนยางให้ดีขึ้น และเสนอแนวทางแก้ไข เช่น การปลูกแทนด้วยยางพันธุ์ดี การปรับปรุงคุณภาพยางแผ่นที่เจ้าของสวนผลิตให้มีคุณภาพสูงขึ้น การส่งเสริมให้มีการใช้ยางสร้างผลิตภัณฑ์ในประเทศให้มากขึ้นเพื่อสนับสนุนให้ประชาชนได้ใช้ของถูกกลาง และการสนับสนุนการผลิตวัตถุดิบสำเร็จรูปจากยางเพื่อการส่งออก เป็นต้น นอกจากนี้ยังได้คาดการณ์ต่อไปอีกว่ายางธรรมชาติน่าจะจะมีอนาคตที่สดใส เพราะยางสังเคราะห์ซึ่งทำมาจากน้ำมันดิบ ในอนาคตถ้ามีน้ำมันขาดแคลน ยางสังเคราะห์ก็จะขาดแคลนไปด้วย ซึ่งจะส่งผลต่อยางธรรมชาติ อีกทั้งยางธรรมชาติมีคุณสมบัติที่ดีกว่ายางสังเคราะห์ ในรูปการคงตัว และในยางเรเดียลก็จะมีการใช้ยางธรรมชาติเพิ่มขึ้น 5-15 % ของยางรถยนต์ปกติ

จากงานวิจัยดังกล่าวของชูพา จะเห็นว่าแนวทางแก้ไขเพื่อเพิ่มอัตราผลตอบแทนแก่เกษตรกรเจ้าของสวนยาง ในส่วนของการพัฒนาคุณภาพพันธุ์ยาง และการปรับปรุงคุณภาพของยางแผ่น ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ถึงแม้ว่าพันธุ์ยางในปัจจุบันจะมีการพัฒนาที่ให้ผลผลิตสูงขึ้น แต่ปัญหาราคายางที่ตกต่ำ ส่งผลให้รายได้ของเกษตรกรมิได้สูงขึ้นด้วย ส่วนคุณภาพของยางแผ่นดิบที่เจ้าของสวนยางทำก็ยังมีคุณภาพต่ำอยู่เพราะเป็นเกษตรกรขนาดเล็ก ผลิตในปริมาณน้อย ไม่มีสิ่งจูงใจให้พัฒนาคุณภาพยางแผ่นดิบให้ดีขึ้น มีอยู่ประการหนึ่งที่ชูพาเสนออีกคือ ส่งเสริมให้มีการใช้ยาง

⁵ ชูพา เลชะกุล, "การผลิตและการค้ายางพาราของประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2512-2516" (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะพาณิชยศาสตร์ และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2518,)

สร้างผลิตภัณฑ์ในประเทศให้มากขึ้นเพื่อผลิตเป็นวัตถุดิบสำเร็จรูปจากส่งไปขายต่างประเทศ เป็นประเด็นที่น่าสนใจและควรส่งเสริมให้เกิดในทางปฏิบัติ ซึ่งการจะส่งเสริมในประเด็นนี้จำเป็นต้องเข้าใจในพฤติกรรมการผลิตของอุตสาหกรรมช่างพาราก่อน ซึ่งงานวิจัยด้านพฤติกรรมการผลิตของอุตสาหกรรมช่างพาราในประเทศไทยนี้เท่าที่ค้นหาได้ มีเพียงงานของ ประสงค์ นรจิตร์ เท่านั้น

ประสงค์ นรจิตร์^๕ ได้ทำการศึกษาโครงสร้างการกระจุกตัว และประสิทธิภาพการผลิตของโรงงานแปรรูปไม้ช่างพารา ซึ่งในด้านการหาประสิทธิภาพการผลิต ประสงค์ใช้แบบจำลองการผลิตแบบ Cobb Douglas Function โดยวิธี Linear Programming

$$\text{จากสมการ } Y' = A K^B L^C M^D E^U$$

โดยที่ Y' = ปริมาณการผลิต (ล.บ.ฟ./เดือน)

K = ปริมาณปัจจัยทุนที่ใช้ (แรงม้า x ชั่วโมงทำงานเครื่องจักรกล/เดือน)

L = ปริมาณปัจจัยแรงงานที่ใช้ (จำนวนคนงาน x ชั่วโมงทำงาน/เดือน)

M = ปริมาณวัตถุดิบที่ใช้ (ล.บ.ฟ./เดือน)

U = ค่าความคลาดเคลื่อน

$E = 2.1718$

$A B C D$ = ค่าคงที่

เมื่อใช้วิธี Linear Programming หาค่าสัมประสิทธิ์ออกมา ได้ค่าดังต่อไปนี้

ค่าคงที่ $A = 1$

สัมประสิทธิ์ของทุน $B = 0.0539647$

สัมประสิทธิ์ของแรงงาน $C = 0.0000081$

สัมประสิทธิ์ของวัตถุดิบ $D = 0.8110945$

^๕ ประสงค์ นรจิตร์, "โครงสร้างการกระจุกตัว และประสิทธิภาพการผลิตโรงงานแปรรูปไม้ช่างพารา" (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2533)

ประสงค์อธิบายว่า อุตสาหกรรมแปรรูปไม้ยางพาราจะมีลักษณะสมการการผลิตแบบ DECREASING RETURN TO SCALE ($B+C+D < 1$) และมีค่าความยืดหยุ่นของผลผลิตต่อการใช้จ่ายปัจจัยวัตถุดิบ มากที่สุด ในขณะที่ความยืดหยุ่นของผลผลิตต่อการใช้จ่ายทุน และปัจจัยแรงงานมีค่าน้อยมาก เนื่องจากโรงงานแปรรูปไม้ยางพารามีการติดตั้งเครื่องจักรที่มีแรงม้าสูงกว่าที่ใช้ในงานจริง เพราะไม่สามารถแบ่งต้นทุนกำลังเป็นหน่วยย่อยๆ ได้ และมีการจ้างแรงงานสูงกว่าที่ใช้ในงานจริงในโรงงานขนาดใหญ่ ซึ่งมีปัญหาด้านการจัดการแรงงาน

อย่างไรก็ตามงานวิจัยดังกล่าวนี้ ยังมีข้อบกพร่องในด้านข้อมูล เช่น การเก็บข้อมูลโรงงานอุตสาหกรรมแต่ละโรง มีช่วงการเก็บที่แตกต่างกันของฤดูกาลผลิต ผลที่ได้จึงมีความแปรปรวนอันเกิดจากภูมิอากาศเข้ามาเกี่ยวข้องมาก เช่น ชั่วโมงการทำงาน ปริมาณของวัตถุดิบไม้ยางพาราและยังมิได้มีการรวมตัวแปรในการผลิตบางตัวที่มีความสำคัญ เช่น ด้านพลังงานไฟฟ้า ประปาโทรศัพท์ และวัตถุดิบสารเคมี ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการผลิต

งานศึกษาทางด้านพฤติกรรมการผลิตอื่น ๆ ที่อาจเป็นประโยชน์ แม้จะมีได้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับอุตสาหกรรมยางพาราในไทย คือ งานของ Tsoi wai kee และสมเด็จ ศรีกันกวีไฉ

งานของ TSOI WAI KEE⁷ ที่ศึกษาประสิทธิภาพการผลิตของโรงงานอุตสาหกรรมทอผ้าและอุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปของฮ่องกงโดยใช้ Cobb-Douglas Production Function เหมือนกัน แต่ใช้วิธีประมาณการสมการแบบ ORDINARY LEAST SQUARE (OLS)

รูปแบบสมการเป็นดังนี้

สมการของอุตสาหกรรมทอผ้า

$$\text{LOG } \hat{Y} = 2.1 + 0.21 \text{ LOG } K + 0.58 \text{ LOG } L$$

⁷ TSOI WAI KEE, "EFFICIENCY AND FIRM-SIZE : A CASE STUDY OF THE TEXTILE INDUSTRY IN HONG KONG," (MASTER'S THESIS FACULTY OF ECONOMICS, THAMMASAT UNIVERSITY, 1979), P.44

สมการของอุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป

$$\text{LOG } \hat{Y} = 1.68 + 0.02 \text{ LOG } K + \text{LOG } L$$

โดยที่ \hat{Y} = มูลค่าส่วนเพิ่มของโรงงาน

K = ทุนสะสมคิดจากมูลค่าทางบัญชีตอนสิ้นปีของที่ดิน, อาคารสิ่งก่อสร้างเครื่องมือเครื่องใช้, เครื่องตกแต่ง, อุปกรณ์ในการขนส่ง และต้นทุนคงที่อื่นๆ

L = จำนวนชั่วโมงแรงงานใน 1 ปี

ในการศึกษาดังกล่าว TSOI WAI KEE ได้แบ่งหน่วยผลิตออกเป็น 2 ชนิด คือ หน่วยผลิตที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ หน่วยผลิตที่มีปริมาณการผลิตที่สูงกว่าหรือเท่ากับเส้นสมการการผลิต $Y \geq \hat{Y}$ และหน่วยผลิตที่ไม่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ หน่วยผลิตที่มีปริมาณการผลิตที่ต่ำกว่าเส้นสมการการผลิต $Y < \hat{Y}$ และพบว่าในอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งทอ แรงงานเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อผลผลิตมากกว่าปัจจัยทุน

งานของ สมเด็จ ศรีกันกวิไล^a ได้ศึกษาประสิทธิภาพการผลิตของโรงสีข้าวในจังหวัดสระบุรี โดยใช้วิธี Linear Programming โดยมีหลักการที่ว่าในการหาค่าสัมประสิทธิ์ของสมการการผลิตจะกำหนดเป้าหมายให้ความแตกต่างระหว่างค่าปริมาณการผลิตที่เกิดขึ้นจริง (y) กับปริมาณการผลิตบนเส้นสมการการผลิต (\hat{y}) มีค่าน้อยที่สุดและปริมาณการผลิตที่เกิดขึ้นจริงจะน้อยกว่าหรือเท่ากับปริมาณการผลิตบนเส้นสมการการผลิต หรือคือว่าทุกหน่วยผลิตไม่สามารถทำการผลิตนอกเหนือเส้นสมการการผลิตได้ สมการ Cobb-Douglas Function ของ สมเด็จ เป็นดังนี้

^a Somdej Sirikanokvilai, "Technical efficiency and Firm Size in Rice Milling Industry : A Case Study in Saraburi Province," (MASTER's Thesis, Faculty of Economics, Thammasat University, 1986)

$$\log \hat{Y} = 0.40238 + 0.05814 \log K + 0.05069 \log L + 0.84874 \log p + 0.02431 \log N$$

- โดยที่ \hat{Y} = มูลค่าผลผลิต (ข้าว ปลายข้าว รำ)
 K = ทุน
 L = ค่าจ้างหรือค่าเวลาแรงงานใน 1 ปี
 P = มูลค่าข้าวเปลือกที่ใช้ต่อปี
 N = ค่าใช้จ่ายอื่นๆ (ค่าขนส่ง ค่าน้ำมัน และไฟฟ้า)

เมื่อเปรียบเทียบปริมาณการผลิตจริงกับปริมาณการผลิตบนขอบเขตการผลิต จะได้ประสิทธิภาพเฉลี่ย = 81.55 %

จะเห็นได้ว่างานวิจัยเหล่านี้จะใช้วิเคราะห์เพื่อหาประสิทธิภาพการผลิตของอุตสาหกรรม จึงไม่คำนึงถึงเงื่อนไขของปัจจัยที่นำมาใช้ในฟังก์ชันการผลิตแบบ Cobb-Douglas ซึ่งเงื่อนไขของฟังก์ชันนี้จะอยู่ภายใต้ที่ว่า ปัจจัยการผลิตจะต้องมีลักษณะที่ทดแทนกันได้ และความยืดหยุ่นของการทดแทนกันของปัจจัยจะต้องคงที่และเท่ากับ 1 แต่งานวิจัยนี้ไม่ต้องการหาค่าประสิทธิภาพการผลิต ต้องการหาค่าความยืดหยุ่นของปัจจัย ซึ่งฟังก์ชัน Translog จะใช้ในการหาค่าความยืดหยุ่นได้มีประสิทธิภาพที่ดีกว่าเนื่องจากความยืดหยุ่นไม่จำเป็นที่จะต้องคงที่และเท่ากับ 1 เสมอไป

นอกจากงานวิจัยด้านประสิทธิภาพการผลิตของอุตสาหกรรมต่างๆ แล้วงานวิจัยด้านฮวงพาราในเชิงเศรษฐศาสตร์การเกษตร ได้แก่งานของ อรณา ศันสนะกุล^๑ ได้ศึกษาเกี่ยวกับการปลูกยางพันธุ์ดีทดแทนยางเก่าที่ให้ผลผลิตต่ำ พบว่าการกรีดน้ำยางได้จะเริ่มจากอายุยางได้ 7 ปี น้ำยางจะได้มากหรือน้อยขึ้นกับอายุของยาง และผลตอบแทนจะคุ้มค่ากับการลงทุนมาก โดยดูจากค่า INTERNAL RATE OF RETURN (IRR) ที่ให้ค่าสูงกว่าอัตราดอกเบี้ยของท้องถิ่น

^๑ อรณา ศันสนะกุล, "การวิเคราะห์ผลตอบแทนของการลงทุนจากการปลูกทดแทนด้วยยางพันธุ์ดีในประเทศไทย" (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524)

ปัจจุบัน (IRR = 17.25 % และอัตราดอกเบี้ยเงินกู้จากต่างประเทศ คือ 8.5 %) ซึ่งปัจจุบันเกษตรกรชาวสวนยางก็หันมาปลูกพันธุ์ส่งเสริมที่ให้น้ำยางสูงกันแล้วจนปริมาณผลผลิตยางธรรมชาติของไทยเราสูงมากจนเป็นอันดับหนึ่งของโลก

ด้านโครงสร้างตลาดยางธรรมชาติของไทยก็มีผู้ศึกษาคืองานวิจัยของ ชงชัย ลาวรรณ¹⁰ โดยศึกษาในขอบเขตของจังหวัดสงขลาและยะลา พบว่าการรวมกลุ่มของพ่อค้ายางพาราเป็นไปอย่างเห็นชวแน่น โดยเฉพาะพ่อค้าส่งออกซึ่งทั้งประเทศมีอยู่เพียง 20 กว่าบริษัทเท่านั้น โครงสร้างของตลาดมีลักษณะเป็นรูปกรวย เมื่อเทียบกับชาวสวนซึ่งมีอยู่กว่า 500,000 ราย

วิถีตลาดยาง จะเริ่มจากพ่อค้าเร่ตามหมู่บ้านใช้จักรยานยนต์เป็นพาหนะรวบรวมยางนำส่งพ่อค้าท้องถิ่น แล้วส่งต่อพ่อค้าในเมืองเพื่อส่งโรงงานแปรรูปยางของบริษัทยุส่งออกต่อไปทำให้เกิดค่าใช้จ่ายทางการตลาดสูง และส่งผลกระทบต่อเกษตรกรผู้ผลิตยาง ทั้งนี้เพราะประเทศไทยอยู่ในสภาพเป็นผู้รับราคาตลาดโลก (Price Taker) การที่จะลดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการตลาดลงได้ก็โดยการเพิ่มประสิทธิภาพการตลาดขึ้น เช่น เส้นทางคมนาคม ถนนเข้าสู่หมู่บ้านการให้กู้ยืมเงินแก่เกษตรกร การสร้างอำนาจการต่อรองปรับปรุงคุณภาพผลผลิต

โครงสร้างตลาดยางของไทยมีลักษณะเป็นตลาดที่มีการแข่งขันไม่สมบูรณ์ (IMPERFECT COMPETITION) ถ้ามองในแง่ผู้ซื้อแล้วจะเป็นตลาดที่มีผู้ซื้อน้อยราย (OLIGOPSONY) ดังนั้นบรรดาผู้ซื้อจึงวางนโยบายในการซื้อให้สอดคล้องกัน และเกษตรกรก็ต้องพยายามสร้างอำนาจการต่อรองให้มากขึ้น

จากงานวิจัยต่างๆ ดังกล่าวทั้งหมดนี้เป็นตัวอย่าง หรือแนวทางในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มาก เพราะทำให้เข้าใจในโครงสร้างพื้นฐานทางการตลาดยางธรรมชาติ และด้านแบบจำลองของการวิจัยต่อประสิทธิภาพการผลิต ข้อบกพร่องของงานดังกล่าวจะเป็นบทเรียนให้งานวิจัยฉบับนี้นำมาปรับปรุง และเพิ่มเติมในการศึกษาให้มีประสิทธิภาพถูกต้องตามความเป็นจริงมากยิ่งขึ้น อีกทั้งจะพิจารณาถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ว่าแตกต่างไปจากอดีตอย่างไร และในอนาคตเราควรจะวางแนวทางในนโยบายด้านยางพาราอย่างไร จึงจะสอดคล้องกับระบบ

¹⁰ ชงชัย ลาวรรณ, "การตลาดสินค้ายางธรรมชาติของประเทศไทย ศึกษากรณีเฉพาะในจังหวัดสงขลาและยะลา", (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2523)

เศรษฐกิจการค้าของโลก ที่นับวันจะทวีความรุนแรงในเรื่องของการแข่งขันในการค้าของโลก ตลอดจนการรวมตัวทางการค้า มากยิ่งขึ้น ถ้าเราเข้าใจในสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันอย่างแท้จริง ก็จะทำให้การพัฒนาทางพาราของประเทศไทยมีอนาคตที่สดใส และมีเสถียรภาพที่ดี.